

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

СИМОВА И ГЕОРГИЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 55722/00 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

12 февруари 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

12/05/2009 г.

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото на Симова и Георгиев срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Председател*,
Райт Марусте (Rait Maruste),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

съдии,

и Клаудия Вестердик, *секретар на Отделението*,

след проведено закрито заседание на 20 януари 2009 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 55722/00 г.) срещу Република България, подадена на 3 декември 1999 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от двама български граждани – г-жа Марийка Борисова Симова и г-н Орлин Маринов Георгиев („жалбоподателите“).

2. Жалбоподателите са представлявани от г-жа М. Барутчийска – адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа М. Димова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят, че са лишени от своята собственост в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията.

4. На 6 септември 2007 г. председателят на Пето отделение решава да изпрати уведомление за жалбата до правителството. Съдът решава също така да разгледа едновременно допустимостта и съществуването на жалбата (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

5. Съдия Калайджиева, избрана по отношение на България, се оттегля от заседанието по делото (чл. 28 от Правилника на Съда). На 1 октомври 2008 г., в съответствие с чл. 29, ал. 1, б. „а“ от Правилника на Съда, правителството информира Съда, че на нейно място посочва друг избран съдия, а именно г-жа Лазарова Трайковска.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6 . Жалбоподателите са родени съответно през 1937 и 1960 г. и живеят в град София.

7. През 1984 г. жалбоподателката закупува от държавата двустаен апартамент от 48 квадратни метра, находящ се на главна търговска улица в град София. Апартаментът е станал държавна собственост по силата на национализацията, извършена от комунистическия режим в България през 1947 г. и в следващите няколко години.

8. През 1987 г. жалбоподателката прехвърля правото си на собственост на сина си – жалбоподателя, но си запазва правото да използва една стая от апартамента до края на живота си.

9. След приемането на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти през 1992 г., бившите собственици на апартамента отпреди национализацията подават иск срещу жалбоподателката на основание на чл. 7 от този закон, търсейки обезсилване на нейното право на собственост и връщане на бившия си имот. Те предявяват и ревандикационен иск срещу жалбоподателя.

10. През 1997 г. районният съд установява, че сделката от 1984 г. е валидна и отхвърля исквете.

11. След обжалване, на 6 август 1998 г. исквете са уважени от Софийски градски съд, който също така разпорежда жалбоподателите да опразнят апартамента. С окончателното решение от 20 юли 1999 г. Върховният касационен съд потвърждава решението на Софийски градски съд.

12. Съдилищата установяват, че по време на сделката през 1984 г. устройственият план на София е предвиждал разрушаването на сградата, в която се намира апартаментът на жалбоподателите, и изграждането на нова жилищна сграда. Приложимите разпоредби забраняват продажбата на държавни апартаменти при такива обстоятелства. От това следва, че жалбоподателката е получила апартамента незаконосъобразно. Затова титулт ѝ за собственост е нищожен, както и този на жалбоподателя.

13. Жалбоподателите са съдебно изведени от апартамента през април 2000 г.

14. През 2000 г. за жалбоподателите става възможно да получат обезщетение от държавата под формата на компенсаторни записи, които могат да бъдат използвани в приватизационни търгове или да бъдат продадени на брокери.

15. На 5 февруари 2001 г. областният управител на София отхвърля искането на жалбоподателите за компенсаторни записи. След обжалване от страна на жалбоподателите, с решения от 2002 и 2003 г. съдилищата отменят отказа и уважават искането на жалбоподателите.

16. През юни 2003 г. назначен от съда експерт оценява пазарната стойност на апартамента на 22 032 български лева (BGN), равностойността на приблизително 11 200 евро. Жалбоподателите представят становище на друг експерт, който оценява пазарната стойност на апартамента на 40 490 лева (равностойността на приблизително 20 700 евро).

17. През февруари 2004 г. жалбоподателите получават компенсаторни записи за 21 600 лева (равностойността на приблизително 11 000 евро).

18. Те ги продават на 26 ноември 2004 г., когато записите се търгуват при 68% от номиналната им стойност, и получават 15 055,20 лева (равностойността на приблизително 7 680 евро).

19. През 1999 г. жалбоподателката подава жалба по Закона за отговорността на държавата за вреди, претендирайки 44 800 лева обезщетение от държавата и от Столична община, които са ѝ продали апартамента в нарушение на приложимото национално законодателство. На 10 април 2006 г. искът е отхвърлен с окончателно решение на Софийския апелативен съд, който установява, че действията на властите при сключване на договора за продажба не поражда отговорност по Закона за отговорността на държавата за вреди и че във всеки случай първата жалбоподателка е могла да откаже да закупи апартамент в нарушение на закона.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

1. Приложимите предистория, вътрешно право и практика са обобщени в решението на Съда по делото *Великови и други срещу България* (№ 43278/98, № 45437/99, № 48014/99, № 48380/99, № 51362/99, № 53367/99, № 60036/00, № 73465/01 и № 194/02, 15 март 2007 г.).

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА

2. Жалбоподателите твърдят, че са лишени от своята собственост в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, който гласи:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за

осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

3. Правителството възразява.

А. Допустимост

23. Съдът отбелязва, че през 1987 г. жалбоподателката е прехвърлила правото си на собственост на жалбоподателя, но си е запазила правото да използва една стая в апартамента до края на живота си. Въпреки че тя няма право на собственост по време на оспорваните събития, правото ѝ да ползва апартамента също представлява притежание по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1. Следователно жалбоподателката може да се счита за жертва на твърдяното нарушение на тази разпоредба и нейната жалба не е несъвместима *ratione personae* с Конвенцията.

24. Съдът също така отбелязва, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията и не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

4. Жалбоподателите твърдят, че жалбоподателката е закупила апартамента добросъвестно и че те не са отговорни за административния пропуск, довел до обезсилване на съответните им права.

5. Правителството заявява, че реституционните закони, приети след падането на комунизма, са насочени към възстановяване на справедливостта. В случая на жалбоподателите съдилищата са приложили съответния закон правилно. Изискваният справедлив баланс не е нарушен, защото жалбоподателите са могли да ползват апартамента и са получили обезщетение с компенсаторни записи. Позовавайки се на делото *Джеймс и други срещу Обединеното кралство (James and Others v. the United Kingdom)* (21 февруари 1986 г., Серия А, № 98), правителството твърди, че в случаите на отнемане на собственост чл. 1 от Протокол № 1 не изисква пълно обезщетение.

27. Съдът отбелязва, че настоящото оплакване се отнася до едно и също законодателство и въпроси, както делото *Великови и други*, цитирано по-горе.

28. Събитията, от които е налице оплакване, представляват намеса в правото на собственост на жалбоподателите.

29. Намесата се основава на приложимото законодателство и преследва важна цел в обществен интерес, а именно да се възстанови справедливостта и зачитането на върховенството на закона. Както и по

делото *Великови и други* (цитирано по-горе, §§ 162 – 176), Съдът счита, че при конкретните обстоятелства въпросът дали приложимото законодателство е достатъчно ясно и предвидимо не може да се отдели от въпроса за пропорционалността.

30. Прилагайки критериите, посочени в решението по делото *Великови и други* (цитирано по-горе, §§ 183 – 192), Съдът отбелязва, че съответните титули за собственост на жалбоподателите са обявени за нищожни и те са лишени от собствеността си на единственото основание, че през 1984 г. държавата е продала на жалбоподателката апартамент в сграда, предназначена за разрушаване съгласно устройствения план на града (вж. параграф 12 по-горе). Не се твърди, че жалбоподателите са знаели за съществуването на този план, който никога не е бил приложен, или че продажбата на апартамента на жалбоподателката по някакъв начин е възпрепятствала неговото прилагане. Държавната администрация, а не жалбоподателите са отговорни за решението да се продаде апартаментът.

6. Съдът счита, че по тази причина настоящото дело е подобно на тези на *Богданови и Цилеви*, разгледани в неговото решение по делото *Великови и други* (вж. § 220 и § 224 от това съдебно решение, цитирано по-горе), където той е приел, че в такива случаи справедливият баланс, който се изисква съгласно чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, не може да бъде постигнат без адекватно обезщетение. Жалбоподателите са предприели всички необходими действия по схемата на компенсаторни записи, но са получили само еквивалента на 7 680 евро – 68% от стойността на апартамента през 2003 г. според оценката на назначения от съда експерт и 37% от същата стойност според оценката на експерта на жалбоподателите (вж. параграфи 16 – 18 по-горе), докато през този период цените на недвижимите имоти бързо се покачват.

32. Съдът не е убеден, че това недостатъчно обезщетение е справедливо. Освен това, той отбелязва, че на жалбоподателите не е предоставено общинско жилище след тяхното съдебно извеждане от апартамента.

33. Оттук следва, че справедливият баланс между обществения интерес и необходимостта от защита на правата на жалбоподателите не е постигнат. Ето защо е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

7. Жалбоподателите се оплакват на основание чл. 13, че не разполагат с ефикасно правно средство за защита по отношение на твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

А. Допустимост

8. Като взе предвид своето заключение в параграфи 23 – 24 по-горе, Съдът счита, че оплакването по чл. 13 трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

9. Като взе предвид заключенията си по чл. 1 от Протокол № 1, както и своя подход в решението по делото *Великови и други*, Съдът намира, че не възниква отделен въпрос по чл. 13 и поради това делото не изисква отделно разглеждане по този разпоредба (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, § 252).

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

10. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

А. Вреди

38. Жалбоподателите представят експертна оценка от месец октомври 2007 г. от ангажиран от тях експерт, оценяваща стойността на апартамента, който са загубили, на 101 240 евро. По отношение на имуществени вреди те солидарно претендират тази сума, намалена със сумата, която са получили от продажбата на компенсаторните им записи – 7 680 евро (вж. параграф 18 по-горе). Те претендират също така и неимуществени вреди, без да посочват конкретна сума. В тази връзка те твърдят, че здравето им се е влошило в резултат на мъката, свързана със загубата на апартамента.

39. Правителството не представя коментар.

40. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е собственикът на въпросния апартамент и че жалбоподателката има право да ползва една стая в него до края на живота си. Макар да е вярно, че в резултат от това имуществените вреди, претърпени от всеки един от двамата жалбоподатели, не са еднакви, Съдът, като взема предвид конкретните обстоятелства по настоящото дело, счита за уместно да присъди обща сума на жалбоподателите.

41. Прилагайки подхода, изложен в *Тодорова и други срещу България* ((справедливо обезщетение), № 48380/99, № 51362/99, № 60036/00 и № 73465/01, § 10 и 47, 24 април 2008 г.), и с оглед естеството на установеното нарушение, Съдът намира, че е целесъобразно да определи обща сума като обезщетение за

имуществени и неимуществени вреди, съобразена със стойността на апартамента и всички други релевантни обстоятелства.

42. За да определи сумата, която да присъди, Съдът взема под внимание публично достъпната информация за цените на недвижимите имоти в България, както и факта, че жалбоподателите са получили някакво обезщетение.

43. С оглед на тези съображения Съдът присъжда общо на жалбоподателите 47 000 евро като обезщетение за имуществени и неимуществени вреди.

Б. Разноски

44. Жалбоподателите претендират 1 500 евро за правната работа на техния адвокат. В подкрепа на иска си те представят договор за процесуално представителство, в който е договорено това възнаграждение. Те също така претендират 188 евро за превод на документите и представят разписки за тази сума.

45. Отделно жалбоподателите претендират сумата от 2 155,67 лева (приблизително 1 100 евро), платени от жалбоподателката за съдебни такси в производството от 1999 – 2006 г. за обезщетение за вреди. В подкрепа на този иск те представят банков документ, удостоверяващ плащането.

46. Правителството не представя коментар.

47. Според практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказано, че те са действително и по необходимост направени и са в разумен размер.

48. По настоящото дело, като взе предвид информацията, с която разполага, Съдът счита, че разходите за адвокатски хонорар и за превод на документи са били действително направени и необходими. Що се отнася до размера на сумата, Съдът намира за разумно да присъди 1 200 евро за посочените разноски.

49. По отношение на разноските за съдебни такси, направени от жалбоподателката в производството за обезщетение за вреди, Съдът отбелязва, че през 1999 г., когато започва производството, подходът на националните съдилища спрямо такива иски все още не е трайно установен. Едва по-късно става ясно, че подобни иски за обезщетения от страна на лица в положението на жалбоподателката нямат перспективи за успех (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, § 127). Тъй като искът на жалбоподателката е пряко свързан със събитията, довели до нарушението на чл. 1 от Протокол № 1, установено по настоящото дело – доколкото се отнася до отговорността на държавата за отнемане собствеността на жалбоподателката, – Съдът счита, че въпросните разноски са направени по необходимост и са в разумен размер (вж. *Крушев срещу България*, № 66535/01, §§ 63 – 65, 3 юли 2008 г.). Затова той присъжда на жалбоподателите 1 100 евро по този иск.

В. Лихва за забава

11. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:**

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията;
3. *Постановява*, че делото не изисква отделно разглеждане по чл. 13 от Конвенцията;
4. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати общо на жалбоподателите в срок от три месеца от датата, на която съдебното решение влезе в сила в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, долупосочените суми в левова равностойност към датата на плащането:
 - (i) EUR 47 000 (четиридесет и седем хиляди евро) за имуществени и неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;
 - (ii) EUR 2 300 (две хиляди и триста евро) за разноски, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателите върху тази сума;
 - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателите за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 12 февруари 2009 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател